

Daria Bukvić regisseert en maakt theater – en niet van het zachtzinnige soort. Komend seizoen presenteert ze een spannende *Othello* bij Het Nationale Theater. Een boekcontract over haar jeugd is net getekend.



Theaterregisseur Daria Bukvić
‘Met humor kun je de geest openwrikken’

Irene Start
Foto's Martin Dijkstra



Daria Bukvić: 'Door mijn overtuiging heb ik me binnengebluff'



Daria Bukvić: 'Ik wil iets spannends maken'

De mensen die de auditie afnamen, waren waarschijnlijk nogal verbaasd. En onder de indruk. Tussen de vijfhonderd aspirant-studenten die hoopten op een felbegeerde plek op de Toneelacademie Maastricht was daar ineens een zeventienjarig Bosnisch meisje. Anders dan de rest wilde ze geen actrice worden – en ook al geen toneel-docent, mocht de auditie minder voorspoedig verlopen dan gehoopt. Regisseur worden was vanaf het begin haar droom.

Daria Bukvić (spreek uit als Boekvitsj) wist al vroeg wat ze wilde: 'Ik deed sinds mijn vijftiende aan amateurtoneel en het leek me leuk om verhalen te maken en controle te hebben over wat er op een podium gebeurt. Ik voelde toen al aan dat ik veel te dominant ben om in de regie van een ander te staan. Ik denk dat ik me mede door mijn sterke overtuiging naar binnen heb gebluft.'

Dat snelle ter zake komen zit in haar karakter, maar haar verleden als vluchteling heeft er zeker ook mee te maken, zegt ze. Bukvić – mooi en welbespraakt – kwam in 1992 op haar derde naar Nederland, met haar moeder op de vlucht voor de oorlog op de Balkan. Uitstellen of aanlummelen is voor haar nooit aan de orde geweest, zegt Bukvić. 'Bij studiekeuzestress kan ik me weinig voorstellen.'

Bukvić maakt succesvolle theaterstukken, waarvoor ze vorig jaar de Amsterdam-prijs voor de Kunst ontving. Het tijdschrift *Vogue* presenteerde haar als een van de *rule breakers* in de kunsten. Ze is bezig met een boek over jaar jeugd – althans, daarvoor gaat ze in 2018 tijd vrijmaken. Na het publiceren van slechts één verhaal dongen vijf uitgeverij naar haar hand. Ze tekende vorige maand een contract bij de gelukkige winnaar, Das Mag Uitgevers. 'Het wordt een gefictionaliseerd verhaal van mijn jeugd, een ode aan de Joegoslavische diaspora.'

Als regisseur werd Bukvić bekend met het veelbesproken theaterstuk *Nobody Home* (2014), dat ze maakte samen met drie vrienden die ook naar Nederland zijn

gevlucht. 'Ik was 25 en dacht dat ik wel even een luchtige en komische voorstelling kon maken over hoe het is om als kindvluchteling naar Nederland te komen. De voorstelling werd geselecteerd voor het Theaterfestival 2015 als een van de beste van het seizoen. Mijn carrière als theatermaker zat in de lift. Maar in mijn persoonlijke leven brak er een soort dam, ik stortte in. Door in te zoomen op mijn verleden kwam er veel verdriet naar buiten en ging ik beseffen waar mijn onveilige gevoel en verlatingsangst vandaan kwamen, hoe ik in een cruciale tijd in mijn leven ben buitengesloten en gevreesd.'

Bukvić werd geboren in Tuzla en groeide op in Banovići, voormalig Joegoslavië. Haar Bosnische moeder runde er een cadeauwinkel, haar Kroatische vader was jurist. Een aangenaam leven, tot ineens de kiwi's opraakten. 'Ja, dat is de grap die mijn moeder erover maakt. Veel Joegoslaven dachten dat de gevechten hun stad niet zouden bereiken. Begin jaren negentig waren we niet op oorlog voorbereid. Ik was een driejarig prinsesje, dol op kiwi's. Maar ineens waren ze niet meer te krijgen op de markt. Mijn vader ging op onderzoek uit, handelswegen bleken afgesloten. Hij had snel door dat er iets ophanden was en stuurde ons naar zijn tante in Zagreb.

'Met de bus belandden we in gebied dat

door het Joegoslavische leger was ingenomen. Het was 1992, de situatie verergerde snel en we zijn in een opvangcentrum in Split beland. Na een half jaar lukte het mijn vader te komen en hebben mijn ouders bepaald dat mijn moeder en ik naar Nederland zouden gaan. Ze hadden gehoord dat daar goede opvang was.'

Ze was nog maar een kleuter. Veel van de begintijd in Nederland weet ze uit verhalen van haar moeder, maar ze herinnert zich ook zeker dingen zelf. 'De beelden zijn tegenstrijdig: aan de ene kant waren er de feestjes in kamers vol uitgelaten kinderen en had ik altijd vriendjes en vriendinnetjes in de buurt. Aan de andere kant waar schuwde mijn moeder me voor de alleenstaande, vaak getraumatiseerde mannen die er in het azc rondliepen. Een van hen droeg een regenjas: "Als je daar dichtbij komt, dan verdwijnt je in die regenjas en kom je niet meer terug." Ze bereidde me ook voor op een leven zonder vader, zeker nadat de vaders van mijn twee beste vriendjes kort na elkaar omkwamen. Mijn moeder liet me stoppen met het kijken naar foto's, en ik mocht niet meer om papa roepen.'

Ze woonden er twee jaar, tot ze een huis in een dorpje vlakbij Roermond kregen toegewezen. Haar vader kwam ook naar Nederland, ze kreeg een broertje. Ironisch genoeg voelde de verhuizing niet als een verbetering. 'Ik heb het

daar niet makkelijk gehad. Ik vind het lastig om erover te praten omdat er ook fantastische mensen zijn geweest die ons hartelijk hebben ontvangen. Maar de teneur was dat we niet welkom waren. Tot mijn achttiende heb ik er niet kunnen aarden.'

Wat zeker ook schuurde, was hun stadse afkomst: 'Mijn ouders kwamen uit een zeer ruimdenkend milieu, en we kwamen terecht in een zeer gesloten dorps gemeenschap waarin iets al snel vreemd is. Van mijn ouders heb ik geleerd om respect te hebben voor iedereen en dat ik niet meteen iets

Daria Bukvić

Geboren op 18 juli 1989 in Tuzla, Joegoslavië

2011 Studeert af aan regie-opleiding Toneelacademie Maastricht

2014 Première *Nobody Home*, eerste voorstelling eigen stichting

2016 Jongerenvoorstelling *Jihad*

2016 Stimuleringsprijs Amsterdam-prijs voor de Kunst

2017 Verbindt zich voor vier jaar als regisseur aan Het Nationale Theater

2017 *Melk en Dadels*, tweede productie eigen stichting

moet afkeuren als ik het niet begrijp. Helaas is niet iedereen zo opgevoed.'

Er klinkt een boosheid in haar stem, die absoluut niet in haar voorstelling zit. 'Klopt, toen we *Nobody Home* maakten, heb ik meteen gezegd dat we niet met het vingertje moesten gaan wijzen. We beschuldigen niemand, nemen iedereen op de hak. Van onze moeders met hun accenten tot Hans de groenteboer. We maken veel grappen. Dat is volgens mij ook de manier om iets te bereiken: met humor kun je de geest openwrikken. Eerst mensen hard laten lachen, en ze dan laten nadenken over waarom ze nu zo hard moesten lachen.'

Absoluut de spannendste uitvoering van *Nobody Home* was voor medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). 'Het had enorme impact, de IND'ers vonden het een pittige blik in de spiegel. Daar was ik toen enorm blij mee, dan heb je het gevoel dat je invloed hebt. Als mensen mijn voorstellingen uitkomen en zeggen "mooi gespeeld", dan heb ik gefaald. Ik wil iets losmaken en kijk uit naar de dag dat iemand boos de zaal uit stormt omdat hij niet met mijn werk kan omgaan.'

Bukvić' kracht is dat ze ook de lastigste groepen jongeren weet te bereiken. Haar voorstelling *Jihad* (2016) was zelfs onderdeel van een preventieprogramma tegen radicalisering en werd deels gesubsidieerd door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het stuk over drie vrienden uit Almere die afreizen naar Syrië, is gezien door ruim dertigduizend scholieren en bevat de voor haar kenmerkende mix van humor en ernst. 'Jongeren kwamen vaak relend binnen – zoals dat gaat met pubers – werden dan gedurende de voorstelling steeds stiller. In nagesprekken konden ze fel zijn. Zeker als we vroegen wie zich niet thuis voelt in Nederland. Dan stonden er altijd wel een paar kinderen op. Ook witte kinderen, omdat ze het belachelijk vinden hoe we in Nederland met elkaar omgaan.'

Ze wil het niet mooier maken dan het is.

Soms waren de klassen zo verlegen dat elke discussie in de kiem werd gesmoord. Maar de regisseur kan zich ook een keer herinneren dat het allemaal bij elkaar kwam: 'Dat was in de Koninklijke Schouwburg. Er zaten verschillende klassen in die statige zaal, de een met veel Noord-Afrikaanse leerlingen, de ander compleet wit. En burgemeester Jozias van Aartsen keek toe vanaf het balkon. Er kwam veel los, dat was kicken.'

Binnenkort staat ze weer in die zaal, maar dan met acteurs van Het Nationale Theater, vroeger bekend als Het Nationale Toneel. Het wordt haar eerste regie voor het chique Haagse toneelgezelschap, en dan ook maar meteen een klassieker: Shakespeares *Othello*. 'Ik ga hem wel in een compleet nieuw jasje steken,' waarschuwt ze, en dan komt toch weer discriminatie om de hoek kijken. '*Othello* gaat over hoe

een witte wereld reageert op een succesvolle zwarte man en wordt in het buitenland vaak gespeeld door een zwarte acteur. In Nederland nooit. Ja, er zijn geen goede zwarte acteurs, zeggen regisseurs vaak, maar dat is toch onzin? Vroeger waren er inderdaad minder opgeleide donkere acteurs, maar tegenwoordig letten toneelscholen erg op diversiteit in elk jaar komen er weer nieuwe talentvolle donkere acteurs bij.'

Bukvić heeft de Surinaamse acteur Werner Kolf gevraagd als *Othello* en de jonge Nederlandse toneelschrijfster met Suri-

naamse wortels Esther Duysker zal de tekst flink moderniseren en inkorten. Is ze niet bang dat haar versie zal stuiten op weerstand van de vaste bezoekers – het keurige publiek van de Koninklijke Schouwburg? 'Ik ben niet voor niets voor vier jaar gevraagd als regisseur: artistiek leider Eric de Vroedt wil de muren afbreken van de traditionele toneelburcht en heeft me daarom benaderd. Ja, ik wil klassiek Den Haag graag binnen hebben bij *Othello*, maar houd me niet bezig met het pleasen van de welgestelde oudere Hagenaar. Als we dat doen, zit er straks niemand in de zaal omdat ons publiek is uitgestorven. Ik wil iets spannends maken, niet veilig aan de oppervlakte blijven.'

Toen bekend werd dat ik naar Het Nationale Theater zou gaan, waren er mensen die me vroegen of ik niet naar een rebelsere groep moest, omdat dat meer bij me zou passen. Nee, is het antwoord, want de uitdaging vind ik juist dat je in de meest klassieke omgeving kunt laten zien dat theater bestaansrecht heeft en toekomstbestendig is. Ik ben optimistisch over deze wereld. Ik geloof dat we invloed kunnen uitoefenen. Als ik zou denken dat theater niets zou losmaken, zou ik er niet mijn levenswerk van maken.'

De theatermaker gaat steeds feller en enthousiaster praten, 'Ja, ik ben een beetje een apostel van de vooruitgang, ik geloof in verandering en verbetering. Ook wat mezelf betreft. Ik heb mijn hele leven het signaal gekregen dat om erbij te horen, ik zoveel mogelijk moest assimileren en mijn Balkan-temperament moest onderdrukken. Op school hoorde ik dat ik niet met mijn handen moest wapperen, jarenlang heb ik geprobeerd om ook een leuk blond Nederlands meisje te zijn. Tot de Toneelacademie. Daar heb ik geleerd dat alles wat anders is aan mij, me juist uniek maakt. En dat dat een enorm rijke voedingsbodem is voor mijn werk.'

'Als ze zeggen "mooi gespeeld", dan heb ik gefaald'